

Discussierapport en discussiebijeenkomst trustkantoren

In december 2018 bracht de NBA een discussierapport uit over de trustsector, getiteld 'Poortwachters'. Het rapport vormde onderdeel van het NBA programma Kennis Delen, waarin de kennis van accountants wordt ingezet om vroegtijdig risico's te signaleren in maatschappelijke sectoren of relevante thema's. Het accent ligt hierbij op risico's op het gebied van bestuur, bedrijfsvoering, verslaggeving en controle. Naar aanleiding van het rapport organiseerde de NBA op 17 januari 2019 een discussiebijeenkomst met als deelnemers: trustkantoren, brancheorganisatie Holland Quaestor (HQ), Stichting AQTO, openbaar accountants en andere belanghebbenden. Er werd gepraat over drie observaties met bijbehorende discussiethema's:

1. Maatschappelijke verantwoording is onderbelicht
Discussiethema 1: Maatschappelijke verantwoording heeft inhoud
2. Integere bedrijfsvoering is meer dan een handboek
Discussiethema 2: Een maatschappelijk geïjkt integriteitsbeleid is onmisbaar
3. Ook de accountant vervult een poortwachtersrol
Discussiethema 3: Accountants moeten hun rol actief oppakken

Hieronder volgt een beknopt verslag van de bijeenkomst met de belangrijkste stellingen. Het verslag is geanonimiseerd, er wordt niet verwezen naar specifieke personen. Het verslag rondt af met een conclusie, die tegelijk de afsluiting van het project vormt.

Thema 1: Maatschappelijke verantwoording heeft inhoud

Volgens dit discussiethema dient een trustkantoor een heldere visie en bijpassend beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) te hanteren. Een trustkantoor zou over zijn rol als poortwachter moeten communiceren, het liefst in de vorm van een maatschappelijk verslag. Anders gezegd: doe niet alleen de goede dingen, maar leg hierover ook verantwoording af. Accountants zouden vervolgens het vertrouwen in trustkantoren kunnen vergroten door de jaarrekening en het MVO-verslag van een verklaring te voorzien.

Een groot aantal deelnemers kon zich vinden in de stelling dat maatschappelijke verantwoording een belangrijk thema is, maar dit zal stapsgewijze moeten plaatsvinden. Trustkantoren zouden vanuit hun eigen intrinsieke motivatie verantwoording moeten afleggen over de beleidskeuzes die ze hebben gemaakt en over de interpretatie die ze geven aan de geldende wet- en regelgeving, niet omdat dit verplicht is. De normen van het AQTO keurmerk voor HQ leden kunnen hiervoor het uitgangspunt vormen. Het probleem is echter dat het grootste deel van de sector niet aangesloten is bij deze brancheorganisatie, terwijl juist dat segment aangesproken zou moeten worden.

Aan de andere kant nemen de eisen voor trustkantoren gestaag toe, door de invoering van de nieuwe Wet toezicht trustkantoren (Wtt) wordt een verdere consolidatie in de sector verwacht. Het aantal verleende vergunningen neemt nog steeds af. Deze constatering leidde bij een de deelnemers tot de verzuchting dat sprake is van een doorgesloten bureaucratie. Waarom zijn er zoveel controles (compliance afdeling, aparte audit en nog eens toezicht door DNB)?

De stelling dat de jaarrekening en het MVO-verslag van het trustkantoor verplicht door een accountant gecontroleerd moet worden kon op weinig bijval rekenen. Er werd vooral gekeken naar de extra kosten die dit met zich meebrengt. MVO-verslaggeving werd als een specialisme gezien waarvoor niet iedere accountant is toegerust, terwijl de jaarrekening van een trustkantoor geen inzicht geeft in de geldstromen van de beheerde doelvennootschappen.

Thema 2: Een maatschappelijk geijkt integriteitsbeleid is onmisbaar

Volgens dit discussiethema dient een trustkantoor periodiek het beleid op het gebied van kwaliteit te actualiseren en de poortwachtersfunctie concreet in te vullen. Dit betreft ook de aanvaardbaarheid van fiscale structuren en maatschappelijke betamelijkheid. Een en ander dient zijn weerslag te vinden in de uitwerking van de compliance- en auditfunctie. Hierbij valt ook te denken aan het instellen van een Raad van Commissarissen of een externe sparringpartner voor kleine kantoren.

De discussie ging over de vraag wat een poortwachter is en wat verstaan wordt onder de door DNB gebruikte term maatschappelijke betamelijkheid. Elk trustkantoor dient voor zichzelf uit te maken waar de normen voor een goede bedrijfsvoering liggen als het bijvoorbeeld gaat om het beoordelen van (agressieve) fiscale structuren. Bij het concreet maken van die normen rijzen diverse vragen. Bijvoorbeeld: Welke verwachtingen leven er bij de stakeholders en toezichhouders? Kan daar in alle gevallen aan voldaan worden, of blijven er verschillen van inzicht? Wat zijn de normen voor het onderscheid tussen acceptabele en niet acceptabele (lees: agressieve) fiscale structuren?

Een openbaar accountant merkte op dat de controle van de jaarrekening van een trustkantoor hem niet verplicht tot het beoordelen van de fiscale structuren van de beheerde doelvennootschappen. De bijbehorende geldstromen gaan immers buiten het trustkantoor om. Alleen in het uiterste geval kan sprake zijn van financiële aansprakelijkheid, als het kantoor de wet niet goed heeft nageleefd.

4. Thema 3: Accountants moeten hun rol actief oppakken

Volgens dit discussiethema moet de accountant die bij een fiscale structuur wordt betrokken zijn rol als poortwachter oppakken en de maatschappelijke aanvaardbaarheid daarvan vaststellen. Kantoren kunnen hieraan ook invulling geven door een beoordelingscommissie in te stellen. Verder is het aan te bevelen om periodiek overleg tussen DNB, trustkantoren en hun accountants te organiseren.

De discussie richtte zich op de grenzen die de regels en de moraliteit stellen aan belastingstructuren die door trustkantoren worden uitgevoerd. In hoeverre gaan fiscalisten die deel uitmaken van accountantsorganisaties te ver in het optuigen van fiscale structuren voor hun cliënten. Negatieve berichtgeving hierover kan een imago probleem voor de gehele accountantsorganisatie opleveren. De accountant zal als vertrouwensman/vrouw van het maatschappelijk verkeer ook een oordeel moeten hebben over de aanvaardbaarheid van een geadviseerde structuur. Agressieve taxplanning is in strijd met de gerechtvaardigde verwachtingen van de samenleving en met hetgeen in het maatschappelijk verkeer betamelijk is. Hiermee werd ingehaakt op de door DNB gehanteerde term maatschappelijke betamelijkheid. De deelnemers aan de discussie waren het eens met de conclusie dat het bij deze term gaat om het moreel kompas, de accountant zal hieraan zelf invulling moeten geven. Een beoordelingscommissie kan hierbij helpen. Er werden vraagtekens gesteld bij het voorgestelde periodieke overleg met DNB. Accountants zijn in beperkte mate in de sector betrokken, terwijl de brancheorganisatie al periodiek overleg met DNB voert.

5. Afronding project en afsluitende conclusie

Tot 1 april bestond de mogelijkheid om ook schriftelijk op het discussierapport te reageren. Dit heeft slechts tot één reactie geleid, van één van de deelnemers aan de discussiebijeenkomst. Deze is als bijlage bij dit memo gevoegd. De reactie gaf geen aanleiding tot aanpassing van het rapport.

Dit betekent dat de observaties in het rapport blijven staan. Het is nu afwachten in welke mate de observaties door de trustkantoren in hun beleid worden meegenomen en welke rol de accountant hierbij gaat spelen, mede in het licht van de verzwaarde eisen van de nieuwe Wtt.

Aan: De leden van Holland Quaestor
Betreft: Reactie Holland Quaestor op het rapport “Poortwachters” van de NBA, maart 2019

Op 17 januari 2018 heeft een openbare discussie plaatsgevonden over het discussierapport “Poortwachters”. Vanuit Holland Quaestor en enkele van haar leden is een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van het rapport en voornoemde discussie. Wij stellen het op prijs daartoe in de gelegenheid te zijn gesteld. Desalniettemin hebben wij nog enkele kanttekeningen bij het rapport.

1. ALGEMENE OPMERKINGEN

Wij hechten zeer aan het gebruik van juridische en door overheid en toezichthouder gehanteerde terminologieën en definities:

- De voorpagina van het rapport is gesierd met een reeks brievenbussen. Wat een brievenbusmaatschappij is, is niet duidelijk (zoals ook de Staatssecretaris van financiën in de Tweede kamer nadrukkelijk heeft aangegeven).
- In het rapport worden op p. 7 brievenbusmaatschappijen gelijk gesteld met BFI's, “bedrijven die om fiscale redenen en zonder noemenswaardige commerciële of operationele activiteiten in Nederland gevestigd zijn”. Dit is niet de definitie van een BFI¹. Noch is het zo dat voor alle BFI's de gegeven omschrijving geldt, en indien al, dan kunnen daar goede redenen voor zijn. Zoals bijvoorbeeld het via Nederland laten lopen van investeringen in landen waarmee Nederland een Investerings- beschermingsverdrag heeft. De feitelijke werkzaamheden in Nederland zijn dan beperkt, maar spelen wel een duidelijke rol in de mondiale economische ontwikkeling.
- Daarbij is het ook relevant te vermelden dat een BFI niet een exclusieve figuur is in relatie tot trustkantoren: 3.000 BFI's met 2/3 van het kapitaal van alle BFI's worden niet gehouden door trustkantoren². Dit betreft BFI's van buitenlandse ondernemingen die door henzelf worden gehouden.

¹ De definitie van een BFI luidt als volgt:

“Bijzondere Financiële Instellingen: ondernemingen of instellingen, ongeacht de rechtsvorm, welke ingezetenen zijn en waarin niet-ingezetenen, direct of indirect, via aandelenkapitaal of anderszins deelnemen of invloed uitoefenen en die tot doel hebben en/of zich in belangrijke mate bezighouden met het, al dan niet in combinatie met andere binnenlandse groepsmaatschappijen:

- 1. hoofdzakelijk in het buitenland aanhouden van activa en passiva en/of
- 2. doorgeven van omzet bestaande uit in het buitenland verkregen royalty- en licentieopbrengsten aan buitenlandse groepsmaatschappijen en/of
- 3. het genereren van omzet en kosten die hoofdzakelijk afkomstig zijn uit herfacturering van en naar buitenlandse groepsmaatschappijen;

Bron: Rapportagevoorschriften betalingsbalansrapportages 2003, DNB (Besluit o.b.v. de Wet financiële betrekkingen buitenland 1994).

² Balansen, inkomsten en uitgaven van BFI's, SEO Economisch Onderzoek, oktober 2018.

- Ruim 60% van alle doelvennootschappen bij trustkantoren is BFI. Voor de leden van Holland Quaestor is dit slechts 37% (cijfers DNB ultimo 2017). Er vinden tal van andere activiteiten bij de leden van Holland Quaestor plaats, zoals beheer van beleggingsfondsen, beheer van onroerend goed, administratie, faciliteren van de vestiging van startups, compliance werkzaamheden, payroll en accountancywerkzaamheden. Door de eenzijdige nadruk op “brievenbusmaatschappijen” komt dit in het rapport onvoldoende tot uitdrukking.

De vele activiteiten van Holland Quaestor in relatie tot de belangrijkste discussiepunten uit het rapport komen evenmin voldoende tot uiting (p. 8), terwijl haar leden ruim 75% van de sector vertegenwoordigen:

- Richtlijnen voor transactiemonitoring, SIRA, cliëntacceptatie en MVO, fiscaliteit;
- Functie eisen RIB auditor en Compliance Officer;
- Verplichte educatie;
- Keurmerk van de onafhankelijke Stichting AQTO.

Met die activiteiten worden de discussiepunten uit het rapport ruimschoots geadresseerd, reden waarom wij het relevant vinden te vermelden dat de sector op die punten veel eigen initiatieven ontplooit, die nadrukkelijk worden erkend door het ministerie van Financiën respectievelijk DNB als toezichthouder .

Enkele details

- **p. 6:** de bijdrage van de trustsector aan werkgelegenheid is aanzienlijk groter³: 3.800 – 5.500 direct respectievelijk 8.800 – 13.000 direct + indirect. De financiële bijdrage is € 3 – 3,4 mld./jaar in de vorm van belastingafdrachten, loonkosten en ingekochte diensten.
- **p. 7:** de cijfers over BFI's kloppen maar ten dele. Ultimo 2017 waren er 15.000 BFI's, waarvan 12.000 bij trustkantoren. Als eerder aangegeven is het balanstotaal van de 3.000 BFI's buiten trustkantoren 2/3 van het totaal.

De observaties: enkele kanttekeningen

- 1: *De maatschappelijke verantwoording is onderbelicht*

Veel verantwoording is helder via de openbare richtlijnen en het keurmerk van HQ⁴, waaraan de leden moeten voldoen. De vraag is wat de controle van de jaarrekening van trustkantoren zou toevoegen, temeer daar elders in het rapport terecht wordt gesteld dat de discussie niet gaat over de financiën van trustkantoren zelf. Bovendien lijkt het een zwaar middel voor kleine kantoren, die in de categorie kleinere MKB bedrijven vallen. Indien bedoeld is dat de accountant ook een oordeel geeft over het functioneren van een trustkantoor in bredere zijn, is de vraag of hij daartoe geëquipeerd is. Trustkantoren zouden via hun website wel meer openheid kunnen betrachten over hun visie, beleid en activiteiten.

2. INTEGERE BEDRIJFSVOERING IS MEER DAN EEN HANDBOEK

Een open deur. Vrijwel alles wat bij deze observatie is genoemd, is door HQ geadresseerd via de richtlijnen etc.

³ Uit de schaduw van het bankwezen, SEO economisch onderzoek, 2013

⁴ Zie de websites <https://hollandquaestor.nl/> en www.AQTO.nl

3. OOK DE ACCOUNTANT VERVULT EEN POORTWACHERSROL

Op zich is deze stelling juist. Bezien in het licht van trustkantoren zou een rol voor accountants een indirecte poortwachtersrol zijn, namelijk een “poortwachter van de poortwachter” (i.c. een trustkantoor), tenzij hij de financiële controle van alle cliënten van trustkantoren op zich zou nemen – die overigens menigmaal al aan een accountantscontrole zijn onderworpen.

Het komt in het rapport maar beperkt uit de verf, wat de grondslag van een poortwachtersrol voor accountants in dit verband zou zijn en of hij daartoe is geëquipeerd dan wel wat daartoe nodig zou zijn, nog daargelaten dat slechts enkele kantoren verplicht zijn een accountant in te schakelen. Over het hoofd lijkt te worden gezien dat DNB al uitvoerig toezicht uitvoert, dat ook maatschappelijke betamelijkheid en fiscaliteit omvat.

De vraag is tenslotte wat de zin is van het genoemde overleg DNB/trustkantoren/accountants bij zo weinig betrokkenheid van accountants bij de sector.